

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф. д-р Минко Хаджийски

на дисертационния труд на Малка Милер на тема: „ПСИХОДРАМАТИЧНИЯТ ТЕРАПЕВТИЧЕН ЕФЕКТ НА ДОБРИТЕ ДЕЯНИЯ ПО ВРЕМЕ НА „ПАСХА“, представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор по психология“, по научна специалност „3.2. Психология“

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Въпросът за еврейското присъствие в психологията и особено в психотерапията винаги е бил интересен и успоредно с това недостатъчно осветлен. Изследванията в тази област засягат най-вече статистическата и биографична страна и значително по-малко каузалната. С малки изключения, почти всички създатели на психотерапевтични школи и направления са от еврейски произход. Това естествено поставя въпроса за причината. Освен дискутирания модел на взаимозависимости между базисните структури архетип, битие и религиозност при представителите на еврейския етнос в психологията, определящото влияние има залегналата в еврейската култура и менталитет симбиотична връзка между вяра и разум, предполагащо липса на материалистическото противопоставяне на религия и наука. Един пример в това отношение е опитът да се докаже връзката между психодрамата, като един доказан метод на групова психотерапия с традиционно-религиозните практики и преживявания във връзка с еврейския празник „Пасха“.

В този смисъл темата на дисертацията на Малка Милер сама по себе си е актуална, значима и допълва познанието за източниците на психотерапевтичните идеи и методи.

Депозираният дисертационен труд е със съдържателен обем 252 страници и цялостен общ обем 281 нестандартни страници. Те са концептуализирани в увод, шест основни глави, структурирани в подглави, заключение, библиография. Библиографската справка указва ползването на 61 специализирани източника на английски език. Отделно са изброени 17 книги отнасящи се до юдейските религиозни закони, заедно с краткото им съдържание. Преценявам теоретичната база на разработката като достатъчно информативна и подходяща по характер съобразно целите и специализирания език на изследването.

Оценка на научните резултати и приноси на дисертационния труд

Дисертацията е замислена и реализирана като теоретично изследване на сходствата между психодрамата и обредните ритуали действия и понятия в празника „Пасха“. Дълбоко мотивирана от уникалността на това начинание и детайлното познаване на религиозно-обредната и психодраматичната страни, авторката подхожда към психологическата им интерпретация с необходимата вещина, очитайки ограниченията на историко-литературния анализ и собствената интерпретация на старите писания.

Целта на изследването е определена ясно, като установяване на психотерапевтичния ефект на еврейските празнични обичаи с фокус на тези, свързани с „Пасха“.

Хипотезата е предшествана от формулирани „изследователски въпроси“, касаещи влиянието на религиозната традиция върху Дж. Морено, като автор на психодрамата и връзката между празничните

действия и ритуали и психодраматичната постановка. Така тя е формулирана, като допускане или твърдение за терминологично и концептуално сходство на традиционна и психотерапевтична дадености.

Обосновано, методологията се свързва с теоретичен, качествен анализ и интерпретация на писмени източници, опит и теоретични психодраматични постановки, в очакване да бъдат разкрити връзки и скрити смисли. Методиката е защитена с твърдението, че това е най-подходящия начин за проверка и доказване на общото допускане.

Основното съдържание и изследователките усилия са представени в глави 3 и 4 на дисертацията. Глава 3 започва с представянето на психодрамата „като терапевтичен метод. Подробно, в рамките на необходимостта са описани постановката, теоретичната база, основните понятия и учасници в процеса. Освен вижданията на самия създател Дж.Морено са дадени и такива на последователи и изследователи на психодрамата от по-ново време като Келерман, Арци, Нахарин и Детън, което разширява представата.С оглед на темата глава 4 е направено описание на самия празник Пасха в неговите съдържателни и обредно-процесуални страни и атрибути – „книгата Хагада“, „вечерята Седер“, „Купата“. Същите са определени като „ психодраматични елементи на празника „Пасха“. Направен е сполучлив опит за връзки с действието на психодрамата. Така например „купата“ засилва усещането за сигурност, произтичащо от дълбоката принадлежност, споделяна от хората, празнуващи заедно със семействата. А в четенето на Хагадата се търси лечебно и успокояващо въздействие на историите, които са описани в нея. Психологически интересна е историята описана в „ Тора“ за „Четириете синове“, които в психодраматичен аспект може да се тълкува като различни състояния на Аза, които съществуват в настоящето и трябва да се идентифицират и съгласуват, както и ролите в живота на човек в различни възрастни периоди.

Определен акцент в тази глава е свързан със символите. Същите са разгледани в социален, религиозен и терапевтичен контекст. Тъкмо символното значение на елементите определя връзките с психодраматичното действие и влияние. Освен споменатите „купа“ и „четири синове“ такива авторката търси в частите на Хагада, участието във „вечерята на Седер“, „изиграването на Изхода“, „фразата Ма Ницана и четирите въпроса“ и пр. Особено видима е представена пресечната точка между еврейското и психодраматичното значение на наречието „сякаш“. Според равинските тълкувания това означава, че „човек трябва да погледне на себе си „като освободен роб от Египет. Символно пренесено в психодрамата, „сякаш“ засяга много нейни страни и особено ролевите игри. Празнуването на Пасха и особено вечерята на Седер се извършва ритуално и реално. Това прави връзка с принципа „тук и сега“, който е водещ не само в психодраматата, но в последствие е станал почти задължителен за всички форми на гупова психотерапия.

Самооценката на кандидата за научните приноси е дадена в шест пункта. Като цяло ги приемам, особено новаторския културен и религиозен поглед, в противовес на ултраортодоксалните консервативни възгледи, отричащи всякакви връзки и научни обяснения на религиозните текстове и закони. Най-значим принос намирам в доказването на съществуващата връзка между религиозните вярвания и обряди с психологията, чрез сравнения с психодрамата.

Бележки

- Намирам за ненужно „Summary“ в началото на текста;
- Не считам за принос намерението на авторката да издаде книга на тази тематика.

Тези забележки не намаляват стойността на работата

Заключение

В заключение, намирам достатъчно основание да предложа на Уважаемото жури да гласува положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Малка Милер в Професионално направление 3.2. Психология.

30.10.2023г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/Проф. д-р М. Хаджийски/